

STORTINGET

Innst. 427 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 99 L (2023–2024)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger)

Til Stortinget

Sammendrag

I proposisjonen foreslår Barne- og familiedepartementet endringer i ekteskapsloven. Lovforslaget har bakgrunn i departementets høringsnotat 27. juni 2023. Forslaget tar sikte på å følge opp Stortingets anmodningsvedtak om forbud mot søskenbarnektenskap.

For å gjennomføre anmodningsvedtaket foreslås det i proposisjonen endringer i ekteskapsloven § 3 om forbud mot ekteskap mellom nære slektninger, slik at dette også skal omfatte søskenbarnektenskap. Formålet er å motvirke helseskader hos barn. Departementet legger til grunn at forbudet også vil kunne motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll.

Anmodningsvedtaket gjelder søskenbarnektenskap. Biologiske slektskap mellom henholdsvis en tante eller onkel som den ene parten og en nevø eller niese som den andre parten er et nærere slektskap enn søskenbarn. Departementet foreslår derfor at også denne gruppen omfattes av forbudet.

Et forbud mot å inngå ekteskap vil kunne slå urimeelig ut i noen tilfeller, og det foreslås derfor en dispensasjonsadgang i ekteskapsloven § 3. Statsforvalteren skal etter forslaget kunne gi samtykke til ekteskap dersom sterke grunner taler for det.

Videre foreslås det en endring i ekteskapsloven § 7. Ved prøving av ekteskapsvilkårene skal brudefolkene legge fram bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt. Dersom et søskenbarnpar har fått tillatelse fra statsforvalteren til å inngå ekteskap fordi det foreligger sterke grunner, skal de legge fram tillatelsen når ekteskapsvilkårene prøves.

Stortinget vedtok endringer i ekteskapsloven §§ 18 a og 18 b i lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven. Endringene gjelder anerkjennelse av ekteskap inngått etter utenlandsk rett og har foreløpig ikke trådt i kraft. Departementet foreslår endringer i § 18 b slik at ekteskap inngått mellom søskenbarn etter utenlandsk rett ikke skal anerkjennes dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet. Dette innebærer at norske borgere og personer fra tredjeland som er bosatt i Norge, ikke kan omgå forbudet mot å inngå søskenbarnektenskap ved å gifte seg i utlandet.

Å nekte anerkjennelse av et ekteskap som er lovlig inngått etter utenlandsk rett, vil kunne påvirke EØS-borgeres rett til fri bevegelighet, og det foreslås derfor at ekteskap mellom søskenbarn likevel skal anerkjennes dersom det er nødvendig etter EØS-avtalen.

Departementet foreslår at lovendringen skal gjelde for ekteskap som inngås etter at loven trer i kraft. Prøving av ekteskapsvilkårene kan gjennomføres inntil fire måneder før ekteskapet inngås. Det foreslås en overgangsbestemmelse som gir personer som har fått attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet, før lovendringen trer i kraft, rett til å inngå ekteskap fram til gyldigheten av attesten er utløpt.

Det er bare ekteskap som er inngått etter utenlandsk rett etter at lovendringene trer i kraft, som omfattes av bestemmelsen om anerkjennelse.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Mona Nilsen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Turid Kristensen og Tage Pettersen, fra Senterpartiet, Margrethe Haarr og Åslaug Sem-Jacobsen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, og fra Venstre, lederen Grunde Almeland, viser til proposisjonen fra regjeringen, der det foreslås endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger).

Komiteen viser til at lovforslaget innebærer endringer i § 3 om forbud mot ekteskap mellom nære slektninger, slik at loven også omfatter ekteskap mellom søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn.

Forslaget er en oppfølging av et anmodningsvedtak i Stortinget og er begrunnet i å ville motvirke helseskader hos barn og tvangsekteskap.

Komiteen viser også til at det foreslås en dispensasjonsadgang i § 7, som forutsettes ivaretatt av statsforvalteren. Videre vises det til at lovendringen skal gjelde for ekteskap som inngås etter lovens ikrafttredelse. Komiteen har også merket seg at det foreslås endringer i § 18 b, slik at ekteskap inngått mellom søskenbarn etter utenlandsk rett ikke skal anerkjennes dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet.

Komiteen har tilrettelagt for skriftlige høringsinnspill til saken. Det kom inn ett innspill innen høringsfristen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til anmodningsvedtak 48 (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag om å forby søskenbarnektenskap.»

Disse medlemmer setter stor pris på at det nå er fremmet et lovforslag, og at man gjennom dette kan bidra til å motvirke tvangsekteskap, negativ sosial kontroll og en kulturell praksis som bidrar til at kvinner og barn lever ufrie liv.

Disse medlemmer registrerer at høringsinstansene som er omtalt i proposisjonen, er delte i sine syn på behovet for lovforslaget, men vil til spørsmålet om omfang særskilt vektlegge UDIs gjennomgang av saker knyttet til avslag og tvangsekteskap.

«Vi har nå hatt en gjennomgang av alle sakene som er avslått med denne begrunnelsen i perioden 2018–2023. Av totalt 61 avslag gjaldt 30 av dem ekteskap mellom søskenbarn. I 13 av de øvrige 61 avslagene var partene i slekt på annen måte.»

Det er også naturlig å vise til Folkehelseinstituttet (FHI), som i sin oppsummering av omfang og helsemessige konsekvenser den 1. mai 2023 sier følgende:

«Hvis vi regner med at forekomsten av slektskap mellom foreldre er den samme i dag som for seks år siden, antar vi at det fødes omkring 1 000 barn i året med beslektede foreldre, hvorav i overkant av 350 har foreldre som er søskenbarn.»

FHI uttrykker også at det er viktig å ikke bagatellisere de mulige helsekonsekvensene for barna når foreldrene er i nær slekt.

Disse medlemmer mener også at det er avgjørende viktig å vektlegge høringsuttalelsen fra Kripos, der det fremgår at det foreslåtte forbudet vil kunne være et sentralt virkemiddel for å forbygge og bekjempe kriminalitet som dreier seg om sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner. Det samme gjelder uttalelsen fra Oslo politikammer, som skriver at de møter mange som har fysiske og kognitive utfordringer, og der det viser seg at foreldrene er søskenbarn, og at problematikken knyttet til søskenbarnektenskap er sentral i mange straffesaker om mishandling i nære relasjoner, æresrelatert vold og æresdrap.

Disse medlemmer har merket seg at informasjonstiltak knyttet til konsekvenser av søskenbarnektenskap ikke har hatt nødvendig effekt, og at dette er uttrykt både fra Kripos og fra organisasjonen Likestilling, integrering, mangfold (LIM). Også med et lovforbud mener disse medlemmer at informasjonstiltak med fordel både kan videreføres og forsterkes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, støtter de foreslåtte endringene i ekteskapsloven. Flertallet merker seg at departementet oppgir at formålet med endringene er å motvirke helseskader hos barn, og at departementet legger til grunn at forbudet også vil kunne motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll og vil kunne bidra til å oppfylle det politiske målet om å bekjempe dette.

Flertallet registrerer at høringsinstansene er delt i sine syn på behovet for og effekten av forbudet. Flertallet vil likevel peke på at de helsemessige hensynene må veie tungt når dette forbudet skal vurderes. Folkehelseinstituttet har uttalt at nære slektskap mellom foreldre kan gi alvorlige helsekonsekvenser for barna, og at det er viktig å ikke bagatellisere de mulige helsekonsekvensene. Det påpekes at selv om den absolutte risikoen vil være lav og den samlede effekten for folkehelsen være liten, kan helserisikoen innen enkelte undergruppen være betydelig. Flertallet har merket seg at Kripos har uttalt at forbudet vil kunne være et sentralt virkemiddel for å forebygge og bekjempe kriminalitet

knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner, og at UDI har uttalt støtte til at et forbud vil kunne ha en positiv effekt på å redusere risikoen for tvangsekteskap. Flertallet mener at dette vil være en positiv konsekvens av forbudet. Andre høringsinstanser, som Advokatforeningen, Helsedirektoratet og MiRA-senteret, mener at forbudet ikke er egnet til å oppnå formålet. Dette begrunnes blant annet med at parter med en landbakgrunn hvor søskenbarneekteskap er mest utbredt, i tillegg til å registrere ekteskapet formelt også gjennomfører en religiøs vigsel, og at det er kulturelt akseptert at det er tilstrekkelig med en religiøs vigsel for samliv og unnfangelse av barn. Flertallet registrerer at departementet mener at det ikke er holdepunkter for at dette vil bli en utbredt praksis, og at det er viktig å gi et signal om at søskenbarneekteskap, med den helserisiko dette utgjør for eventuelle barn som søskenbarnparet får, ikke er ønskelig. Flertallet er enig i dette. Enkelte høringsinstanser påpeker at målrettet informasjon som virkemiddel ikke er utprøvd i tilstrekkelig grad. Slik informasjonsvirksomhet kan ha vært medvirkende til at antallet som inngår søskenbarneekteskap, har sunket mye de senere årene, men dette har likevel ikke hatt stor nok effekt. Flertallet mener at økt informasjonsvirksomhet uansett vil være et viktig tiltak for å motvirke at flere barn utsettes for risikoen for negative helsemessige konsekvenser, men at et forbud likevel vil være et nødvendig tiltak for å unngå dette.

Flertallet er enig i at det er nødvendig med en dispensasjonsadgang der sterke grunner taler for det, og hvor et forbud ellers vil slå særlig urimelig ut. Flertallet vil peke på at departementet bemerker at for å sikre et regelverk som er i samsvar med menneskerettighetene, som oppfyller kravet til forholdsmessighet og ikke uthuler selve kjernen i retten til å inngå ekteskap, så er det nødvendig å innføre en dispensasjonsadgang som tar hensyn til dette.

Flertallet har merket seg at departementet mener at det må foretas en helhetsvurdering hvor ulike relevante momenter må veies mot hverandre, og at det kan legges vekt på at et forbud i den konkrete saken ikke er egnet til å oppnå formålet om å redusere helseskader hos barn. Det presiseres at vurderingen så langt det er mulig, bør bygge på objektive kriterier som alder og kjønn. NIM uttaler at det er flere typetilfeller der formålet om å redusere helserisiko ikke slår inn, for eksempel der kvinnen er over fruktbar alder, og for likekjønnede par. Både NIM og departementet peker på tilfeller der søskenbarn har etablert samboerforhold og allerede har barn. I slike tilfeller vil hensynet til barns beste måtte tas inn i vurderingen, men dette må vurderes opp mot andre relevante hensyn, uten at det skal være noen automatikk i at en søknad om dispensasjon innvilges.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at ekteskap mellom nære slektninger er en skadelig praksis, både medisinsk og sosialt. Ekteskap mellom nære slektninger har vært og er et stort problem i deler av verden. Slike ekteskap kan være motivert av beskyttelse, økonomisk sikkerhet for familien eller tradisjoner. Ingen av disse motivene er gode nok til å fortsette å utsette enkeltpersoner for denne skadelige praksisen.

Dette medlem merker seg høringsuttalelsen fra LIM (Likestilling, integrering, mangfold). I den vises det til at nært slektskap mellom foreldre kan gi store helseskader hos fosteret, samt at det kan føre til alvorlige komplikasjoner for mor under svangerskap og fødsel. Genetiske defekter kan forsterkes når nære slektninger får barn sammen. De negative helsemessige konsekvensene av slike ekteskap er godt dokumentert, også av Folkehelseinstituttet (FHI), så sent som i april i år. FHI anslår at det årlig fødes omkring 350 barn av foreldre som er søskenbarn.

Dette medlem viser til at mange slike ekteskap inngås av individer som er i en vanskelig livssituasjon, og som er offer for negativ sosial kontroll eller sosialt eller religiøst press. Mange ekteskap mellom nære slektninger er et resultat av arrangerte ekteskap eller tvangsekteskap. Forskning viser en sammenheng mellom ekteskap mellom nære slektninger og tvangsekteskap. En anerkjennelse av slike ekteskap vil derfor bidra til langvarig undertrykkning av enkeltmennesker og brudd på deres menneskerettigheter.

Dette medlem mener det er meget viktig at det sendes et krystallklart signal om at Norge ikke aksepterer ekteskap mellom nære slektninger. Det er uforståelig at regjeringen aksepterer at slike ekteskap anerkjennes for de som ikke hadde tilknytning til Norge på tidspunktet for inngåelse. Dette bryter med prinsippet som ble lagt til grunn i Prop. 135 L (2020–2021) Endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med mindreårig, etter utenlandsk rett mv.). Dette medlem mener det er mer konsekvent å ikke anerkjenne slike ekteskap, slik Norge heller ikke anerkjenner ekteskap med mindreårige.

Dette medlem viser til at ekteskap mellom nære slektninger er et globalt problem. En lovregulering i Norge vil kunne være et eksempel til etterfølgelse for andre lands myndigheter og på den måten bidra i arbeidet med å avskaffe den uønskede praksisen med slike ekteskap.

Dette medlem mener et lovforbud ikke vil stride mot EØS-reglene om fri ferdsel, da et slikt forbud er likt for alle borgere innen EØS-området, inkludert norske borgere og andre som er bosatt både i Norge og resten av verden.

Dette medlem mener et slikt lovforbud heller ikke vil stride mot menneskerettslige forhold. Når et ek-

teskap mellom nære slektninger i seg selv er et brudd på menneskerettigheter, så er et lovforbud ikke i strid med menneskerettighetene. Dette medlem mener at regjeringens forslag om å anerkjenne ekteskap mellom nære slektninger er et brudd på menneskerettighetene og derfor ikke kan bifalles.

Dette medlem viser til Dokument 8:3 (2005–2006) om forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine og heving av aldersgrensen for familiejenforening med ektefelle. Forslagene ble nedstemt i Stortinget. Dette medlem er glad for at forslaget om forbud mot ekteskap mellom søskenbarn endelig støttes av et flertall.

Dette medlem støtter på denne bakgrunn ikke forslaget om endring av henholdsvis ekteskapsloven § 3 første ledd nytt tredje punktum og endringsloven til ekteskapsloven § 18 b andre og tredje ledd.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«I lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med en mindreårig, etter utenlandsk rett mv.) del I skal § 18 b første ledd lyde:

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett, anerkjennes ikke her i riket dersom ett eller flere av følgende forhold foreligger:

- a. ekteskapet ble inngått uten at begge parter var til stede under vigselen,
- b. en av partene var under 18 år,
- c. en av partene allerede var gift,
- d. partene er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at det uttalte målet med et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger primært er å motvirke helseskader hos barn, og at den sekundære begrunnelsen er å motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll.

Disse medlemmer viser til at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører dem, jf. Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 3. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at man skal ta på det høyeste alvor at FHI påpeker at nært slektskap kan gi økt sykdomsbyrde hos barn, primært grunnet økt risiko for sjeldne genetiske sykdommer. FHIs data viser at dødfødsel er omkring 1,3 ganger så hyppig hos barn der foreldrene er søskenbarn, spedbarnsdød omkring 2,4 ganger så hyppig og medfødte misdannelser eller sykdommer diagnostisert ved fødselen omkring 1,7 ganger så hyppig.

Disse medlemmer viser videre til at FHI allikevel påpeker at den absolutte risikoen for enkeltpersoner er lav til moderat, og at det er lite sannsynlig at de helsemessige konsekvensene utgjør en stor belastning for folkehelsen. FHI påpeker også at det ikke er gitt at et forbud er det rette tiltaket for å forebygge sykdom, og at det

ikke er tradisjon i Norge for å benytte forbud mot å inngå ekteskap for personer med økt risiko for å få barn med arvelige sykdommer, selv ikke i de tilfellene der risikoen er langt høyere enn når foreldrene er søskenbarn. Disse medlemmer viser også til at Norsk forening for medisinsk genetikk i sitt høringsinnspill påpeker at av alle de 2 000 barn som fødes i Norge med ulike medfødte misdannelser, er det kun 4–5 tilfeller som kan tilskrives at foreldrene er søskenbarn.

Disse medlemmer ønsker å påpeke at flere høringsinstanser uttrykker uenighet eller usikkerhet knyttet til om et forbud vil være egnet og effektivt.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Advokatforeningen, hvor høringsinstansen skriver at den vanskelig kan se at forbudet er egnet til å oppnå formålet. Advokatforeningen begrunner dette med at mennesker med landbakgrunn hvor søskenbarnektenskap er mest utbredt, i tillegg til å registrere ekteskap formelt også gjennomfører religiøs vigsel, og at det ofte er slik at religiøs vigsel er tilstrekkelig for at samliv og unnfangelse av barn kulturelt aksepteres.

Disse medlemmer viser videre til høringsinnspill fra MiRA-senteret, som mener at forbud mot søskenbarnektenskap ikke vil hjelpe, fordi de som ønsker det, fortsatt vil kunne få barn. Et forbud mot søskenbarnektenskap er heller ikke til hinder for at det inngås andre samlivsforhold. Forbudet vil heller ikke hindre at partene i stedet inngår «irregulære religiøse vielser».

Disse medlemmer viser også til høringsinnspill fra Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), som etterlyser en redegjørelse fra departementet om andre mulige mindre inngripende tiltak som kan prøves ut, eksempelvis økt målrettet og tilpasset informasjon til grupper der forekomsten av søskenbarnektenskap er høy. Høringsinstansen ønsker samtidig å gjøre oppmerksom på at et forbud kan virke stigmatiserende.

Disse medlemmer mener at den primære begrunnelsen om å motvirke helseskader hos barn uansett bør være tungtveiende. Disse medlemmer viser til at NIM i sin vurdering av handlingsrommet for å innføre et forbud mot søskenbarnektenskap under tvil har kommet til at EMK artikkel 12 om retten til ekteskap og muligheten til å stifte familie ikke er til hinder for å innføre materielle begrensninger i adgangen til søskenbarnektenskap basert på formålet om å unngå helseskader for barn i ekteskapet. NIM understreker imidlertid at forbudet må følges av en unntaksordning med tilhørende rettssikkerhetsgarantier. Disse medlemmer støtter derfor forslaget om et forbud mot søskenbarnektenskap, forutsatt at dispensasjonsadgangen ikke gjøres for snever.

I den forbindelse ønsker disse medlemmer å påpeke at forbudet i en rekke tilfeller vil ramme ekteskap hvor formålet om å redusere helserisiko ikke vil slå inn overhodet, eksempelvis der kvinnen er over frukt-

bar alder, for sterile ektepar, for likekjønnede ektepar eller for ektepar som ikke ønsker å få barn. Disse medlemmer viser til at man i disse tilfellene blir stående igjen med den sekundære begrunnelsen for et forbud, nemlig å motvirke tvangsekteskap og negativ sosial kontroll.

Disse medlemmer viser til at NIM i sin utredning vurderer det dithen at dersom et forbud utformes med grunnlag i hensynet til å forebygge og begrense tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner og negativ sosial kontroll, har de ikke tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med hvorvidt begrensningen vil være egnet og forholdsmessig og dermed i tråd med EMK artikkel 12. Disse medlemmer mener at den sekundære argumentasjonen ikke er legitim sett opp mot menneskerettighetene, hverken når det gjelder retten til ekteskap i seg selv eller når det kommer til diskrimineringsvernet.

På denne bakgrunn mener disse medlemmer at dispensasjonsadgangen må være romsligere enn det regjeringen legger opp til i proposisjonen. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at Advokatforeningen i sitt hørings svar mener at dispensasjonsreglene bør formuleres med en ordlyd som angir en lavere terskel for unntak. Foreningen påpeker at ordlyden «sterke grunner» synes å være hentet fra ekteskapslovens regulering av bigamiektenskap og ekteskap med mindreårig, og at slike ekteskap ikke uten videre kan sammenlignes med søskenbarnektenskap mellom to voksne samtykkende personer. Advokatforeningen foreslår derfor at vilkåret «sterke grunner» endres til «særlige grunner», som angir en lempeligere terskel. Disse medlemmer er enig med Advokatforeningen i at det er behov for å markere et skille mellom vurderingskriteriene i såpass ulikeartede tilfeller.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap skal § 3 første ledd nytt tredje punktum lyde:

Statsforvalteren kan gi samtykke til ekteskap etter andre punktum dersom særlige grunner taler for det.»

Disse medlemmer vil understreke at ekteskap i nære relasjoner er svært problematisk, både med hensyn til potensiell helseskade hos felles barn og i den grad det kan knyttes til tvangsekteskap. De uheldige konsekvensene av slike ekteskap rammer både barna og deres foreldre. Disse medlemmer er derfor svært opptatt av å sikre målrettede og effektive tiltak som fører til endring i praksis.

Disse medlemmer deler synet til Folkehelseinstituttet når de peker på at det ikke er gitt at et forbud er det rette tiltaket for å forbygge sykdom, og merker seg

også de mange høringsinnspillene som sier at dette ikke er den beste måten å forebygge tvangsekteskap på.

Disse medlemmer merker seg at flere av høringsinstansene peker på at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom å være gift etter norsk lov og muligheten til å få barn. I en rekke religiøse sammenhenger er det også fullt mulig å være religiøst gift uten også å være det i juridisk forstand.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at antallet søskenbarnektenskap i Norge har gått drastisk ned. For mennesker av pakistansk opprinnelse var andelen før år 2000 mellom 40 og 50 pst. I årene 2010–2017 var andelen 24 pst., og for norskfødte av pakistanske foreldre var andelen 17 pst. For mennesker av tyrkisk opprinnelse var andelen før år 2000 18 pst., mens den i perioden 2010 til 2019 var 8 pst. For mennesker av marokkansk opprinnelse har man sett en reduksjon fra 29 pst. til 4 pst. Dette viser at utviklingen har vært positiv tross for at det ikke har eksistert et forbud mot søskenbarnektenskap.

Disse medlemmer mener tallet fortsatt er for høyt, men har tro på at en bedre oppfølging og informasjon til grupper hvor søskenbarnektenskap fortsatt forekommer, om helserisiko for eventuelle barn og en bedre etterlevelse av handlingsplanen mot tvangsekteskap fortsatt vil gi resultater i form av ytterligere reduksjon i antallet søskenbarnektenskap og andre ekteskap med nære slektskap.

Disse medlemmer viser til at man har en god handlingsplan mot tvangsekteskap, som peker på tiltak som skal sikre informasjon til utsatte grupper og gjøre det enklere å be om og få hjelp. Det er viktig at tiltakene i handlingsplanen følges opp med tilstrekkelig finansiering. Uten tilstrekkelig med hjelp og oppfølging for personer som er utsatt for, eller bekymret for at de kan bli utsatt for, tvangsekteskap, er det svært vanskelig å stanse praksisen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en styrket handlingsplan mot tvangsekteskap og orientere Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen 3. september 2021 oppnevnte et lovutvalg som skal utrede de samlede juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Utvalget leverer sin utredning i juni 2024. Disse med-

le m m e r imøteser dette arbeidet og understreker også at regjeringen har varslet en ny handlingsplan fra 2025 til 2028 som vil styrke innsatsen mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at når kvinner som har kommet til Norge på familiegjenforening, og som varsler at de blir utsatt for vold av ektemannen, må gjennom en svært omfattende dokumentasjonsrunde for å bevise at volden er grov og langvarig. Organisasjonen Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (Seif) viser til eksempler der kvinner må kontakte opptil fem offentlige instanser og få disse til å være troverdighetsvitner for seg. Dette øker terskelen for både å si fra, og for å følge opp og stå i den vanskelige prosessen med å overbevise utlendingsmyndighetene om at det de har opplevd, er reelt. I saker med familiegjenforening er krav til botid med ektefelle økt fra 3 til 5 år, og dette gjør at flere kvinner lever mye lenger under vold og trusler. De som ikke tør å bryte ekteskapet og gå fra en voldelig ektefelle, må dermed leve i et voldelig forhold i fem år før de kan søke om permanent opphold. Dette forutsetter også at de oppfyller øvrige krav til permanent oppholdstillatelse. Det er også slik at voldsutøveren på ulike måter kan hindre den utsatte i å oppfylle kravene, for eksempel ved økonomisk vold eller negativ sosial kontroll ved å hindre skolegang eller fast jobb. I slike situasjoner forblir den utsatte i et voldelig forhold på ubestemt tid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige endringsforslag vedrørende oppfølgingen av kvinner som utsettes for vold, men som ikke tør å be om hjelp av bekymring for å bli sendt til hjemlandet. Saken må inkludere en vurdering av utlendingsloven § 53 b, som i dag regulerer fortsatt opphold etter samlivsbrudd på bakgrunn av vold.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 1

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap skal § 3 første ledd nytt tredje punktum lyde:

Statsforvalteren kan gi samtykke til ekteskap etter andre punktum dersom særlige grunner taler for det.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

I lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med en mindreårig, etter utenlandsk rett mv.) del I skal § 18 b første ledd lyde:

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett, anerkjennes ikke her i riket dersom ett eller flere av følgende forhold foreligger:

- ekteskapet ble inngått uten at begge parter var til stede under vigselen,
- en av partene var under 18 år,
- en av partene allerede var gift,
- partene er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A romertall I, med unntak av § 3 første ledd nytt tredje punktum, fremmes av en samlet komité. § 3 første ledd nytt tredje punktum fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

Komiteens tilråding A romertall II fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteens tilråding B fremmes av medlemmene i komiteen fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

v e d t a k t i l l o v

om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger)

I

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt andre og tredje punktum skal lyde:

Ekteskap kan heller ikke inngås mellom andre beslektede dersom disse er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn. Statsforvalteren kan gi samtykke til ekteskap etter andre punktum dersom sterke grunner taler for det.

§ 7 bokstav d andre punktum skal lyde:

Ved ekteskap mellom personer nevnt i § 3 første ledd andre punktum eller mellom adoptivbarn og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning,

skal brudefolkene i tilfelle legge fram tillatelse av statsforvalteren som nevnt i § 3 første ledd tredje punktum eller andre ledd andre punktum.

II

I lov 11. juni 2021 nr. 63 om endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med mindreårig, etter utenlandsk rett mv.) del I skal ekteskapsloven § 18 b lyde:

§ 18 b Anerkjennelse av visse ekteskap for parter med tilknytning til Norge på vigselstidspunktet

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett, anerkjennes ikke her i riket dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet, og *et eller flere av følgende forhold foreligger:*

- a. ekteskapet ble inngått uten at begge parter var til stede under vigselen,
- b. en av partene var under 18 år,
- c. en av partene allerede var gift,
- d. partene er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn.

Ekteskap etter første ledd bokstav d skal likevel anerkjennes der dette er påkrevd etter EØS-avtalen. Departementet kan gi forskrift om anerkjennelse etter første punktum.

Statsforvalteren kan likevel anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det. En part som ønsker ekteskapet anerkjent, må fremsette en begjæring til statsforvalteren om dette. Departementet fastsetter hvilke statsforvaltere som skal behandle slike begjæringer. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om statsforvalterens oppgaver, saksbehandling, samhandling med andre organer og taushetsplikt. *Departementet kan i forskrift også gi nærmere regler om behandlingen av*

klager over statsforvalterens vedtak, herunder fastsette hvilket organ som skal være klageinstans.

§ 18 c andre ledd tredje punktum skal lyde:

§ 18 b tredje ledd andre til femte punktum gjelder tilsvarende.

III

1. Lovens del I gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Lovens del II trer i kraft straks.
3. Personer som før lovens ikrafttredelse har fått attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet etter ekteskapsloven § 10, har rett til å inngå ekteskap som nevnt i § 3 første ledd andre punktum inntil attestens gyldighetstid er utløpt, jf. ekteskapsloven § 10 første ledd andre punktum.

B.

I

Stortinget ber regjeringen legge frem en styrket handlingsplan mot tvangsekteskap og orientere Stortinget på egnet måte.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige endringsforslag vedrørende oppfølgingen av kvinner som utsettes for vold, men som ikke tør å be om hjelp av bekymring for å bli sendt til hjemlandet. Saken må inkludere en vurdering av utlendingsloven § 53 b, som i dag regulerer fortsatt opphold etter samlivsbrudd på bakgrunn av vold.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 4. juni 2024

Grunde Almeland

leder

Åse Kristin Ask Bakke

ordfører

